

PROGRESUL

Abonamentul:

Pe un an 8 cor., pe jumătate de an 4 cor.
Pentru România și străinătate anual 10 cor.

Foae socială-culturală. Apare în fiecare Sîmbătă.

Redacția și Administrația Nr. 817.
Telefon Nr. 29.

Dela Reșinar.

Istoria ne spune, că sub Aurelian au trecut Dunărea cei mai aleși dintre strămoșii noștri. Urmașii coloniștilor din Dacia Aureliană, icuiți între popoarele agile de pe acele vremuri, mai ales prin strădanie mercantilistă, ne-au întrecut în cultură și bunăstare pe noi Români cisdanubieni. Cu vremea mulți dintre acești Români transdanubieni s'au împrăștiat prin Dacia Traiană, mai ales în Banat și prin părțile ungurene, aducînd cu sine averi și agerimea împrumutată dela Greci. Cine nu cunoaște foloasele ce le-au adus poporului nostru Mocioneștii, Sina, Gojdu și mai ales nemuritorul Șaguna.

Asemenea figurilor biblice, Noe, Avram, Moisi, etc. pe acest mare cărturar l-a dăruit Dumnezeu poporului românesc în vremuri de restrîcție, cînd ajunsese aproape de cutropire. Familia aromânească, emigrată din satul Grabova din Macedonia, s'a ramificat, așezîndu-se ca negustori, un Șaguna în Oravița, unul în Kecskemét și unul Naum Șaguna, în Miskolcz. Familia din Kecskemét s'a desființat cu vremea. Poroditele acestei familii poartă astăzi numele schimbat în *Juhász*. Din familia Șaguneștilor din Oravița se mai ține un singur urmaș, strecurat prin vicisitudinea vremilor, ear din familia din Miskolcz a odrăzlit marele izbăvitor al bisericii autocefele rom. din această țeară.

Osută de ani s'au împlinit dela nașterea lui. Poporul întreg a prăznuit cu recunoștință centenarul lui Șaguna. La Reșinar, un

sat cu adevărat românesc de lingă Sibii, unde putrezesc oasele acestui sfînt, s'au adunat Duminecă credincioși din toate unghiurile țărilor locuite de Români, spre a se închina la mausoleul, care adăpostește și bustul marelui arhieru, pregătit acum de curînd de artistul Storck.

Reșinarul, vechea reședință episcopescă a Românilor Transilvanieni, e un sat pitoresc, situat la poalele unor munți ocrotitori ai curățeniei sufletești. Reșinării, toți în haine de sărbătoare, ne-au primit cu evlavie în acest nou Ierusalim al Românilor. La toată casa citeun brăduleț, proptit de poartă, par'că ne vestia nădejdea pururea verde ce țîșnește din mormîntul marelui Andrei. Cinci sute de școlari mărunței ai satului, alături de elevii seminarului din Sibii și ai școalelor secundare din Brașov, formînd un șpalier de amîndouă laturile suișului către biserică cu mausoleul lui Șaguna, salutau cu evlavie pe călători. Îți creștea inima văzînd pe acești Traianizi, vircolaci ai zilei de mine!

După terminarea liturghiei, s'a oficiat marele parastas, la care a azistat o lume imensă cum rar se pomenește. Bătrînul mitropolit Meșianu, inspirat de solemnitatea momentului, a cuvîntat pătrunzător, dînd povește urmașilor de a fi recunoscători către binefăcătorii lor. Destoinicul protopop Dr. Stroia, prin cuvinte alese a dat în seamă parohienilor Rășinării bustul lui Șaguna, ear parohul Lungu din Reșinar a făgăduit în fața lui Dumnezeu și a oamenilor, că va veghia cu trezvie ca parohienii săi să nu uite nicicînd motivul care

l-a îndemnat pe marele Arhieru a-și alege acest loc de odihnă...

Însfirșit un preot luminat de legea gr. cat., părintele deputat Vasile Lucaci, aducînd aminte asistenților de vremile apuse, cînd mitropolitul Șaguna cu tovarășul său Șuluțu lucrau mîna în mîna pentru binele și înaintarea Românilor, îndeamnă poporul, cu însuflețirea ce dogorește din graiul său fermecător, să nu alunece nicicînd de pe cărarea bătută de acești apostoli ai neamului românesc.

Serbările s'au petrecut la Reșinari cu atîta demnitate, încît și criticul de profesie a trebuit să-și rezerve pentru alte ocazii, mai potrivite, a admonia pe neînțelegători, că la parastase, cu menirea de a împrăști memoria repositurilor, nu se exprimă pietatea prin strigături de „să trăiască“. Tot astfel să lăsăm trecătoare și selecția, după ranguri și bogăție, ce s'a făcut, să zicem — din nebagare de seamă, la masa comună ce-a urmat după săvîrșirea parastasului. Arangeatorilor le-a scăpat din vedere a-și aduce aminte de simplitatea înmormîntării lui Șaguna, rînduită de el însuși, ca pentru admonierea iubitorilor de strălucire vremelnică. Înaintea lui Dumnezeu, și a aleșilor săi, toți oamenii sînt egali; șarjele rămîn de a doua mîna. În egalitate se cuprinde iubirea de oameni; pentru egalitate a luptat marele Șaguna; egalitatea au sfințit-o prin evlavie lor și număroșii închinători la mormîntul lui Șaguna; idealul egalității m'a făcut și pe mine să iscălesc cu smerenie aceste rînduri.

Gheorghe Jianu.

FOILETON.

Vălenii-de-Munte

și cursurile d-lui Nicolae Iorga.

— Icoane răzlețe. —

5) De Mihail Gașpar.

După unicul curs al lui Delavrancea, și-a început cursurile însuși maestrul, vorbind despre *»Adevărata poezie populară română»*. În mai bine de 24 lecții a mîntuit d-nul Iorga acest obiect interesant, luminîndu-l din toate punctele de vedere. Nicicînd în viața mea, — și, har Domnului, am frunzărit și eu destul, — n'ași fi gîndit să avem atîta bogăție, o comoară atît de mare, în poezia senină a poporului român. D-nul Iorga cînd și-a luat asupra sarcina de a vorbi pe această temă, a fost conștiu de ceiace face. Nicio cuvîntare aleasă, menită anume spre acest scop, n'ar fi putut atinge în măsură atît de perfectă ținta stabilită, cum au atins-o tocmai aceste cursuri despre poezia populară.

Din aceste lecții, nespuse de interesante, s'a făurit pe neobservate o altă temă, dezvoltată tot de d-nul Iorga: *unitatea sufletească a poporului românesc*. Seară de seară — căci d-nul Iorga ținea cursul d-sale dela 9—11 ore seara — se nădia totmăimul acest lucru în sufletul auditorului. Ș'apoi limba aceia perfectă a d-nului Iorga, care curge așazicînd, încă a contribuit în mare măsură de a face cursurile acestea atît de plăcute.

D-nul Iorga a făcut începutul cu balada noastră, pornind dela primele faze de dezvoltare ale ei. Și cum ne vorbea despre balada noastră, care este aceeași în Muntenia, în Ardeal, Mara-mureș, Bucovina, Basarabia, Dobrugea, Moldova, în dreapta Dunării, la Pînd și Hem, pe neobservate spiritul mare, stăpin peste uriașul material, trecea la istoria neamului românesc. Și în cadrul baladei lui Baba Novac, înaintea sufletelor auditorilor resăriau vremile de glorie ale lui Mihai Viteazul, cu luptele lui mari, cu aspirațiunile lui, greșalele mari... din timpul lui de mărire, înfrîngerea și uciderea lui mișească...

În balada besarabeană, a Tighinei, a tras în lături perdeaua trecutului acestui renumit coif de vitejie românească. În dosul acestei perdele, redicată de d-nul Iorga, înaintea ochilor treceau vijelioși anii de mărire ai lui Ștefan cel Mare. În Bugeacul besarabean, prin earba mare și gălbue a imensei stepe, vedeam stînd la pază, cu ochiul pierdut în nesfirșita zare, pe viteazul român, așteptînd ca să-i răsără în cale Tatarul umblător după pradă efină. Pe altă parte, pelîngă uriașe focuri, în nopți senine, după expediții rezbunătoare se nădiau acele chețuri năpraznice, de cari pomeneam cu atîta mirare bătrîni noștri croniciari; vedeam înjurul acestor focuri pe viteji de pe vremi, ascultînd, lingă enormele cupe cu vin, cobza frumos resunătoare, însoțită de bătrîne povești cîntate din gură.

Și așa înainte, de fiecare baladă încopcia

d-nul Iorga citeun capitol al dezvoltării noastre istorice, luminîndu-l din toate punctele și deschizînd înaintea ochilor auditorului acea perspectivă uriașă a trecutului nostru, pe care înainte nici prin vis nu mi-l-am putut închipui astfel. Căci deunde să fim știut noi istoria neamului românesc? Din puținul citit, și și acela în cele mai multe cazuri fragmentar, la care ajungem cu chiu și vai?

Și necitînd, am adoptat apoi părerea altora despre noi, am lăsat să ni-se făuriască conștiința într'acolo, că zeu prăpădit popor mai sîntem noi Români. Resărit din neant, căci — poporul nostru până și originea i-se contestă, — noi ne mîntuim ticăloasa viață fără niciun rost pe acest pămînt.

Credința lor a devenit și a noastră.

Și tocmai aici zace epocala însemnătate a cursurilor de vară dela Văleni. Conștiința nouă se făurește, — conștiința adevărată prin faptul că ni-se ofere ceiace n'am avut ocaziune să avem: istorie și cultură românească.

Și sufletul, neîncercător pentru orice lucru românesc, disprețuitor a tot ce a ieșit din noi, și lacom după spoiala străină, în fața adevărului istoric, își lapadă rugina. La vederea atitor mării, atitor suferințe, peste cari azi stă așternut vâlul trecutului, capătă alt înțeles situația de azi a neamului nostru.

Vălenii-de-munte sînt sanatorul conștiinței naționale românești, ear Nic. Iorga, medicul con-

Probleme sociale.

III.

Cei mai mulți tineri imediat după bacalaureat intră în viața practică, pentru că până e omul tiner, mai ușor se deprinde cu greul vieții, cu micile miserie ce-l întâmpină la începutul carierei, și nu se jenează de lucrări, cari nu sînt totdeauna compatibile cu poziția sa. Omul trecut prin școli mai înalte are pretenții mai mari. Avem peste osută institute de bani românești. Dacă vom cerceta cîți din funcționari sînt absolvenți de școli comerciale vom afla cel mult *osută!* Să admitem, că n'avem școli comerciale, că nu am avea școlile comerciale superioare din Brașov, din cari ar ieși oameni cu bacalaureat, bun și de a fi aplicați ca funcționari de bancă; dar cînd știu că în patria noastră sînt 37 școli comerciale superioare, cari an de an dau peste 1000 de absolvenți, cînd chiar din școala noastră comercială din Brașov, care există de 40 de ani, au ieșit cel puțin 400-500 de bacalaureați, atunci mă 'ntreb unde sînt acești abiturienți? Ei azi ar trebui să fi oameni în floarea vîrstei, cu poziții sociale bune. Nicî pe degete nu se pot număra directorii de bancă și întreprinderile comerciale sau industriale conduse de acești absolvenți. Dece nu putem găsi măcar în fiecare oraș cite unul sau doi comercianți ori industriași din acești bacalaureați, cu cari să se făliască școala și la cari să se uite cu mîndrie și poporul și neamul nostru întreg? Tot respectul rarelor excepțiuni, cari ne fac cîste peste hotare, dar ne doare inima, că la noi aici așa ceva nu există. În mijlocul nostru asemenea cazuri sînt detot rar. Cauza trebuie căutată în direcțiunea greșită dată tinerilor noștri.

Spre a ilustra modul de apreciere al unor bărbați conducători de bancă, voi menționa observația făcută de un preot român, care ca membru în direcția unei instituții românești i-a replicat unui tiner care a solicitat ca să fie aplicat ca contabil la un institut: „Nouă nu ne trebuiesc oameni cvalificați, deoarece aceștia au prea mari pretenții“. O argumentație absurdă.

De comerț și industrie, doi factori, cari reprezintă adevărata bogăție a unui popor nu se vorbește la poporul nostru. Cauzele sînt următoarele: Tinerilor absolvenți de școli comerciale, sau chiar numai de 1-2 clase secundare, nu le mai place comerțul considerîndu-l ca muncă grea după surmenagiul din școală, această indeletnicire fiind adeseori incomodă și mai puțin delicată. Dar păcatul cel mare zace și în înfățișare, vînd fiecare a face pe funcționarul gătit, după ultima modă (pe credit); nimeni nu se gîndește la nemăratele avantajii ce le oferă această carieră. Dece n'am putea lua exemplu dela alte popoare, la cari nu există rușine reu înțeleasă că un tiner, care fie că are două sau nouă clase, poate fi *telal*,

ducător al acestui splendid stabiliment. Celce a fost la acest sanatoriu, iese de acolo pedepplin vindecăt și nicîcînd recidiv nu va mai deveni. Apa d-nului Iorga este vie și cine va bea dintrînsa nu va muri, în înțeles românesc, niciodată.

Și N. Iorga își ajunge ținta nu prin politică. Căci repetez, la Văleni politică nu se face, ci numai și numai: cultură.

După ciclul poeziei populare, d-nul Iorga a vorbit în două conferințe despre unitatea sufletească a poporului român, și în alte trei, despre *influența poporului român asupra altor popoare*.

Ce-o mai fi și aceasta, se va întreba cineva?

Românii să fie influențați cîndva alte popoare? Se poate?

Imi pare că văd pe cititori cum vor suride și-și vor gîndi: vezi ce ț-e șovinismul.

Și și aici la acest punct ne impedecăm în aceiași conștiință falsificată că noi nu sîntem buni de nimic.

Și lucrul este contrar.

Vecinii cari s'au mărginit cu poporul românesc, au primit foarte mult dela Romani în toate privințele: în legislațiune, în artă (cit de puțină era), în arta războiului, arme, etc.

Infine cu o ocaziune mai binevenită o să scriu pe larg despre această influență.

Deocamdată ajungă atît.

colpörtor, comisionar și chiar agent mijlocitor. Absolvenții școlilor comerciale ar face bine să nu se rușineze de teighea, unde făcînd citeva luni de practică și-ar putea însuși și completa cunoștințele comerciale. Cu mijloace puține, cu un oarecare ajutor bănesc și ceresc, pot deschide modeste prăvălioare prin comune, ar mai putea încerca a face speculațiunii cu produse, afaceri de comisari, de agentură, mici furnituri, exploatarea silvice, c'un cuvînt tot ce credem, că ne poate aduce venit. Astfel vom ajunge la bunăstare materială și morală, ne vom asigura respectul și încrederea altora. Se zice: „Voește și vei putea“, căci voință să fie, și mijloacele materiale nu vor lipsi, în comerțul modern creditul fiind destul de dezvoltat. Nicî chiar cei mai bogați oameni din lume nu au ajuns dintr'odată la bunăstare. Astfel de ocupațiuni scapă pe acești specialiști de a deveni funcționari închiși toată ziua între patru pereți întocmai ca o pasere în colivie, căreia numai moartea îi poate reda libertatea.

De o economie rațională la poporul nostru nu se știe. În puține locuri au început țărani din îndemnul propriu a-și procura unelte, ca: mașini de arat, treerat, de adunat grîul, de sămănat, etc. Mi-se va face obiecțiunea, că n'are cine să-i învețe. Se poate oare? N'avem noi mulți bărbați tobi de carte, ca să nu zic învățați? Dar nu face nimeni nimic! Dece? Fiindcă indolența e doamnă la noi, și pentru a face ceva, trebuie imbold, care în timpul de astăzi e banul sunător. Aceasta este cauza că lincezesc toate acțiunile noastre, fie naționale, culturale sau economice. Cum să arătăm progrese, cînd chiar și la conferințele anuale ale „Asociației“ nu auzi decît rapoarte lungi și plictisitoare, etc. dar de îndrumări, sfaturi pentru țărani nicî vorbă. Bibliotecile despărțimintelor sînt pline de praf, dovadă că nimeni nu le vizitează.

Continuînd totașfel nu vom progresa.

I. Victoranu.

IGIENĂ.

Despre rac.

S'a dovedit că racul se întîlnește la toate rasele de oameni și la toate animalele vetebate, chiar cînd trăesc în condițiile cele mai firești. S'au făcut și cercetări îndelungate cu privire la altoirea și molipsire cu rac. Urmarea a fost: părăsirea pesimismului în care căzuseră specialiștii la sfîrșitul veacului al XIX-lea. La cele mai feliurite rase de oameni, și la toate vertebratele, racul se arată în a treia perioadă a vieții, fie la om, fie la șoareci, și înfățișează același mers ca boala și ca schimbări anatomice.

Racul e un fenomen al bătrîneții. În India racul se arată în alte organe decît în Europa, din pricină că obiceiurile vieții sînt altele și

pentru că alte părți ale trupului au de suferit ațtări mai numeroase.

Cercetările experimentale la embrioni, în privința originii celulelor racului în legătură cu alte cercetări, au răsturnat *ipotezele asupra moștenirii și a molipsirii racului*.

Nu s'a putut găsi nicio asemănare între rac și boala molipsitoare. Timp de șase ani au altoit cu rac vreo 200 de miș de șoareci, în Londra, dar nu s'a văzut niciun caz de molipsirea unui șoarece dela altul. Deasemenea racul adevărat al șoarecilor nu s'a putut întinde la alte animale.

S'a dovedit că între rac și trupul pe care se dezvoltă se fac legături asemănătoare cu cele dintre mamă și făt. Dacă o umflătură, care pînă la un timp creștea încet, începe deodată a se mări repede, se crede că faptul stă în legătură cu procesul de transformare al celulelor ordinare în celule de rac.

Alte cercetări s'au făcut asupra căpătării imunității împotriva racului și asupra altoirii de celule de ale racului. Tumori dela un fel de animale nu se pot prinde de alt fel, nicî nu-l apără împotriva altoirii cu celule canceroase dela un animal din felul sîn. Așa altoind la un șoarece celule din sarcomul unui guzgan sau al unei pisici, nu-l apărăm împotriva îmbolnăvirii prin altoire cu celule de sarcom șoricesc. Altoind un șoarece cu celule de sarcom sau carcinom șoricesc îl apărăm împotriva altoirii cu alte celule de sarcom sau carcinom. Dar mai bine apără sarcomul de sarcom și carcinomul de carcinom.

Apărarea e *specifică* pentru fiecare tumoră. Și țesăturile sănătoase ale unui șoarece altoindu-le la altul, îl apără de rac șoricesc, și anume altoind o bucățică de pele îl apărăm împotriva racului ce se face în pele, și așa cu alte țesături. Ba chiar luînd o bucățică de pele, și altoindu-i-o tot lui, îl apărăm împotriva racului, dacă după aceea îl infectăm cu celule canceroase la pele. *Această apărare, imunitate, se datorește nu compoziției chimice a celulelor ce-l altoim, ci energiei lor vitale.* Inadevăr celule slăbite prin frig sau razele radiului nu dau imunitate.

Cercetările cele noi au răsturnat credințele vechi, punînd altele în locul lor; ne-au arătat probleme biologice noi, nu destul de lămurite încă, dar calea deschisă ne va duce debună-seamă la scop: la *tămăduirea și înlăturarea racului*.

ECONOMIE.

Libertatea individuală și economică în producțiune.

III.

Foloasele ce le aduce producțiunii libertatea individuală și economică, sînt enorm de mari, ba am putea zice, că libertatea este sufletul economiei.

Între lei.

2. Narațiune istorică de E. Malsow.

Prințul încercă în mai multe rînduri să se apropie de Claudia, însă înzădar. Frumoasa vestală știa să se împotrivescă voinței lui atotputernice.

Pentru aceasta avea să simțā rezbunarea lui.

Prințul imperial găsi cu ușurință martori mincinoși, și puține săptămîni după năvălirea sa din templu, Claudia fu acuzată de profanarea sanctuarului Vestei, o crimă, care se pedepsea cu biciuirea în public și cu înmormîntarea de vie.

Ea era ca și perdută, deoarece contra influenței atotputernice a prințului imperial nu puteau face nimic, nicî chiar rudele nobile ale Claudiei. Abia în ultima oră reușiră a-i ajuta să evadeze. Cum? Aceasta a ramas un secret ce niciodată nu a ieșit din gura ei.

Era o zi posomorită și ploioasă de primăvară, cînd evadase Claudia din închisoare. Singură, părăsită, fără mijloace de existență, rătăcia prin străzile Romei. La ce-i folosia ei fuga, dacă nu găsia, încă înainte de ce se făcea ziua, un refugiu unde se putea ascunde? Ea se înarmase cu un pumnal, decisă fiind a se omîri, dacă ar fi fost recunoscută.

Ceasuri întregi rătăcise prin împrejurimi. Spre ziua infine căzu, istovită de oboseală, lîngă șoseaua ce ducea spre Capua. Ea căută a se ascunde printre monumentele mortuare, cari se întindeau mai multe mile de ambele părți ale șoselei.

Aici o găsi un comerciant creștin din Neapole,

care se întorcea cu trăsura sa din Roma spre casă. Se îndură de ea; fiind extrem de obosită o aduse în simțiri și o luă cu dînsul ținîndu-o ascunsă mai mult timp în casa sa din Neapole.

Acolo învăță ea a cunoaște și a iubi noua învățătură. Se decise a se face creștină și să-și consacre viața serviciului iubirei aproapelui. Binefăcătorul ei îngrijii, ca fără a fi recunoscută să ajungă cu bine în Africa. Acolo, după o scurtă pregătire, primi ea botezul, dela bătrînul episcop al Cartagenei, și intră ca diaconiță, sub numele *Perpetua*, în serviciul comunității creștine din Cartagena.

Diaconițele formau în vechea biserică creștină un fel de clasă preoțească. Chemarea lor era să îngrijiască de săraci și de bolnavi; să pregătiască pentru botez pe femeile ce voiau a se boteza (botezul copiilor, ca regulă generală, a fost introdus abia în secolul al 4-lea), a le desbrăca și îmbrăca la actul botezului, și exercitau pe timpul serviciilor divine supravegherea asupra părții feminine a comunităților.

Sora Perpetua căștigă repede iubirea micii comunități creștine, căreia fu repartizată. Blîndeța și bunătaea ei cuceri inimile bărbaților și ale femeilor. Toți presupuneau, că această frumoasă și regală femeie, trebuie să se tragă din o familie nobilă; nimeni însă nu cerceta nicî nu întreba de originea ei.

Toți bărbații, femeile și copiii micii comunități creștine, cari locuiau pe malul mării, o

Înainte de toate prin libertate omul își poate schimba locuința după plac, nu mai este legat de glie, poate să se aplice la orice meserie.

Maipresus de toate însă libertatea individuală și economică sprijinește producțiunea prin împrejurarea, că ea îl face pe om să munciască totdeauna cu o stăruință mai mare. Este lucru constatat, că munca unui om robit nici pe departe nu poate fi așa de productivă, ca a unui om liber. Cel dintâi lucră mai mult de frică, pecind omul liber, avind în vedere că rezultatul muncii sale va fi al său propriu, va munci totdeauna cu o rivnă îndoită.

Interesul propriu, deci, îi îmboldește pe om la o muncă mai spornică.

Totasemenea în urma libertății economice și individuale, omul ajunge în puțința de a lega învoiri contractuale libere; se poate ocupa și cu comerțul pe o scară mai extinsă. Și aceasta s'a întâmplat, cind s'au sfârșit lanțurile feudalismului, cind stabilindu-se proprietatea omului, fiecare a putut să-și formeze o economie proprie. Astfel numai bucurându-se de libertate, atât individuală, cât și economică, au ajuns oamenii în poziție de a se folosi de cel mai însemnat factor al activității economice actuale, de *credit*.

Un rol totatit de însemnat mai are libertatea în producțiune prin faptul, că prin ea omul devine liber de a-și alege o profesiune corespunzătoare talentelor și mijloacelor sale. Se știe, că natura nu i-a făcut pe oameni deopotrivă. Și dacă i-se lasă fiecăruia libertatea de a-și alege vre-o meserie, este lucru firesc că individul numai la o astfel de meserie se va aplica, despre care crede că îi va aduce folos mai mare, unde va putea să producă mai mult. Căci în cazul acesta, cind omul din libera sa voință a întreprins ceva, chiar și să nu-i succedă, nu poate învinui pe un altul de răul ce l-a ajuns.

Mult a fost sprijinită producțiunea și prin *libera asociere*. Omul, dela natură, este o ființă sociabilă. În el e plantată dorința de a trăi alături de alții. Forma primitivă a sociabilității este familia; cu timpul s'a format apoi comuna; societățile, și chiar statul, nu este altceva, decît o organizație socială mai mare. Și toate acestea au avut de bază *natura socială* a omului.

Societățile și asociațiunile moderne, cari sînt rezultatele libertății, formează mijlocul cel mai puternic pentru a mări puterea productivă a omului. Uimitoarele progrese realizate până azi li-se datoresc în cea mai mare parte societăților și asociațiunilor. Astfel d. e. săparea canalului de Suez nu s'ar fi putut deloc realiza de către un singur individ; totasemenea înființarea liniilor ferate, apoi înființarea diferitelor institute de credit, etc. se atribuie în mare parte diferitelor societăți, mai cu seamă pe acțiuni. Și nimeni nu cred că stă un moment la îndoială asupra rezultatelor mari ce le aduc societățile producțiunii.

I. Conciatu.

oră îndepărtare de Cartagena, și cari se ocupau cu pescuitul, trebuiau să fugă, cind luară la cunoștință fiorosul decret al împăratului Deciu, prin care se țintia a se readuce în imperiu ordinea și moravurile vechi, lucru ce se părea nedespărțit de credința zeităților antice, din care cauză fură amenințați creștinii, — ca inovatori, revoluționari și conspiratori contra ordinei în stat, — cu tortură și moarte, dacă nu ar voi să se folosească de obiceiurile religiunii de stat romane. Cei mai mulți nici nu au dat atențiune terminului publicat până la care toți creștinii unei localități erau ținuți a se prezenta autorităților comunale, a-și renega religiunea și a aduce jertfă chipului împăratului. Acum erau ca și scoși din lege, și închisoarea și moartea îi aștepta pe toți cari erau prinși. Le-a sosit însă la timp o veste a episcopului Cartaginei, pe care le-o transmise acesta înainte de a expira pe cruce. Comunicarea era următoarea: „Domnul vă ordonă să fugiți de persecuție. Coroana de martir depinde de grația lui Dumnezeu; ea nu se poate lua, decît cind sosește ora primirei, pe care nu o refuză celce deocamdată se retrage și așteaptă sosirea timpului“. Ei au urmat acestor cuvinte. Au părăsit patria și plutiră pe mare cu bărcile de pescuit. Cind sosiră soldații guvernatorului roman, pentru a ridica și a duce la închisoare, pe inamicii împăratului însemnați în registrele autorității comunale, ei găsiră colibele goale și nici o urmă de locuitorii lor.

Unde erau aceștia? Trad. de I. Bogdanu.

CRONICA.

† Dr. Ion Coțiofanu

Departa de ai săi, în zgomotul capitalei, și-a închis ochii tinărul primcomisar montanistic **Dr. Ion Coțiofanu** din Oravița, un băiat de țaran originar din Munții apuseni, care s'a stins în puterea vieții, în vîrstă de 37 ani, chinuit de un morb îndelungat, pe care dintru început i-l-a adus surmenajul, soarta tinerilor noștri silitori, cari, izbiți de cîte și mai cîte mizerii, se zmulg din pulberea stratului de jos al țărănimii noastre sărace. L-a înghițit cimitirul Farkasrét din Buda, unde a fost petrecut de soția, tatăl, un frate al său, și de iubitorii săi prieteni Orăvițeni **Dr. Liviu Cigăreanu**, **Dr. Ion Fometescu**, **Ion Epure**, **Dr. Nicolae Hubianu** și **Alexa Patașanu**, ear prohodul i-l-a oficial deputatul **Dr. Iosif Siegescu** ca preot gr. cat. din Budapesta. Fie-ți țărina ușoară și memoria binecuvîntată!

Sfințirea grandioasei *biserici din Cacova* s'a săvîrșit Duminica trecută, prin P. O. D. protopresbiter al Orăviții, în fața unui public numărös. Sîmbătă seara s'a făcut priveghere în biserica nouă. Ear Duminică dimineața la orele 9 s'a început actul sfințirii. Cîntările liturgice au fost executate de trei choruri: corul din Mercina, condus de agronomul **Nistor Mioc**, corul mixt din Cacova condus de învățătorul **Ion Cioc**, și corul bisericesc al plugarilor Căcoveni, dirigit de agronomul **Iacob Dragu**. Părintele protopop într'o cuvîntare frumoasă a arătat credincioșilor însemnătatea caselor de închinare. După liturghie s'a celebrat parastasul oficial pentru Șaguna și s'a citit pastorală mitropolitană, dată din incidentul centenarului nașterii lui Șaguna.

După serviciul divin, oaspeții au luat masă comună la ospătaria Stanca. La orele 3 d. a. a fost petrecere populară, ear seara concert, la care a cîntat corul din Mercina și corul mixt din Cacova. Venitul curat e destinat bisercii noi.

Congresul național-bisericesc a decis înființarea noilor episcopii: Oradea-mare, Timișoara și Cluj, și a primit propunerea comisiei speciale care stabilește teritoriul din care are să se formeze cele trei episcopii noi.

Tinăra soție a compatriotului nostru **Adrian Purgariu** a încetat din viață, departe de vatra părinților ei, la moșia **Nucu-Scăieni** (România). Transmitem nemîngăiatului soț, lovit atît de greu de soartă, sincere condoleanțe! Atotputernicia vremii lecuște toate.

Profesorul universitar **N. Iorga**, va scoate, cu începerea anului 1910, o foae *pentru țărani*.

Duminică, la 17 Octombrie, la orele 3 d. a. celebrul aviator **Blériot** a zburat cu aeroplanul său deasupra cîmpiei Rákos dintre Budapesta și Pesta-mică, în fața unui public imens. A fost de față și arhiducele Iosif. Blériot a făcut trei ascensiuni, făcînd în fiecare de 4-5 ori ocolul cîmpului Rákos. Fiecare ascensiune a durat cîte 10 minute. A făcut și cîteva manevrări repezindu-se deodată în jos și înălțîndu-se cu o repeziune uimitoare în sus într'o linie piezișă, îndrăzneată, — ca șoimul. Gloria Franței a dat încă un mare triumf străduințelor omeniei către progres.

La 31 Octombrie st. n. își vor sărba cununia **Lucreția Tatu** și **Avram Cotirlă**, în biserica gr. or. din Oravița-română.

La postul de vîcenotar comunal al Orăvițimontane a fost numit notarul **Victor Serb**, care și-a ocupat postul cu ziua de 15 Octombrie.

Se continuă cearta dintre Cook și Peary pentru descoperirea polului nordic.

La **Agadi**, lîngă Oravița, un țaran, fiind de mai multă vreme maltrat de un ginere al său, însălbăticit în moravuri, la un moment dat, cînd era din nou atacat, în stare de apărare l-a omorît împușcîndu-l pe fereastră.

Celebra artistă daneză **Ana Larsen** a intrat călugăriță într'o mănăstire.

Regretatul **Ciril Deac**, vicarul Rodnei, a lăsat, prin testament, bisercii gr. cat. din Năsăud 7000 cor., ear pentru fundațiunea făcută pentru copii și orfanii de preot din vicariatul Rodnei și al Budacului 57.000 cor.

Inspectorul de sericicultură, **Lazar Bogdanovic**, care a petrecut în orașelul nostru timp de 12 ani, s'a retras în pensie și s'a stabilit în comuna sa natală. A fost iubit de poporul din jur pentru purtarea lui afabilă. Între conaționali săi Sîrbi s'a bucurat de mare vază. La despărțire i-au predat un frumos cadou în semn de aducere aminte și dragoste frățească.

În ședința VI. a congresului național-bisericesc vicarul Mangra a făcut propunere să se adreseze cerere Regelui Carol al României pentru reîmprespătarea danieli făcînd la anul 1698 de principele Brancoveanu din Muntenia, care a dăruit în numele său și al urmașilor săi mitropoliei ortodoxe din Alba-Iulia o rentă de 6000 lei anual și moșia Merișoarele.

„*Biblioteca pentru toți*“ sărbătorește jubileul a *cincisute* de numere apărute până acum. E un jebileu rar, nu numai la noi unde nicio altă publicație literară similară n'a ajuns să înregistreze succese așa de frumoase, dar chiar în străinătate, în țările cu o mișcare literară neasemnat mai importantă decît cea dela noi. — Numărul 500 apărut ieri, cuprinde o serie de biografii și portrete ale scriitorilor vechi români: Ienăchiță Văcărescu, Veniamin Costachi, Anton Pann, Const. Negruzi, Const. Carp și Antioh Cantemir, de d. Th. Speranță.

Duminica trecută (4/17 Oct!) poporul din Srediștea-mică și-a ales de învățător pe **Ion Albai**, care și pîn'acum a funcționat ca învățător provizor. Felicitări!

La New-York s'a introdus spovedania — prin telefon.

Cesare Lombroso, cunoscutul criminolog, a murit în vîrstă de 73 ani.

P. C. S. părintele **Ghenadie Bogoevič** din Budapesta a aflat mormîntul mamei lui Șaguna în cimiterul Kerepes al Budapestei.

Tribunalul din Caransebeș a osîndit la moarte prin ștreang pe **Pavel Mirza** din Obreja, care și-a omorît pe tatăl său.

Blériot va merge și la București „să zboare“. Va sosi la București Mercuri la 14/27 Octombrie. În seara aceia va ține la Ateneu o conferință. Mașina de zburat va fi expusă într'un magazin pentru a putea fi văzută de public. A treia zi Blériot va zbura la Băneasa.

Pofesorul **K. Lamprecht**, vorbind la congresul profesorilor universitari din Germania, a declarat că universitățile germane nu mai sînt în fruntea culturii, pentrucă le-au întrecut cele franceze și americane.

În întreagă Europa — manifestațiuni de protestare contra Spaniei, pentru executarea profesorului Ferrer.

Mulțumită publică.

Cu inima zdrobită de durere mulțumesc pe această cale tuturor prietenilor și cunoscuților cari au petrecut la ultimul său lăcaș pe iubitul meu soț

adv. **Dr. Gheorghe Anca**,

fost membru fondator la „Astra“, la Societatea de teatru, la Reuniunile învățătorilor rom. din Banat, membru în congregația comitatului etc.

societăților și particularilor cari au depus cununii pe scriul decedatului meu soț ori au făcut dani bînești pentru scopuri de binefacere.

Oravița, la 20. Octombrie 1909.

Văd. Ana Dr. Gh. Anca.

Editor proprietar: **Gheorghe Jianu**.
Redactor responsabil: **Alexandru Purgariu**.

Totfelul de inserțiuni și reclame se primesc spre publicare în **PROGRESUL** în cele mai avantajoase condițiuni cu prețuri moderate.

Reclama e sufletul comerțului. — Prin reclamă a progres!

Publicăm itinerarul trenurilor pe linia Oravița—Jidovin—Recița și Oravița—Jidovin—Lugoj, așa cum este valabil dela 1 Octombrie n.:

1. Oravița—Jidovin—Recița.

Oravița pleacă	130	1115	306
Maidan-Agadii	143	1128	319
Ticvaniul-mic-Greovaț	200	1145	336
Cacova	210	1201	346
Comoriște	241	1234	417
Forotic	256	1249	432
Surducul-mare	319	112	454
Doclin	339	132	514
Tirol	354	147	529
Fizegi	402	155	537
Jidovin	417	210	552
Bocșa-română	458	248	620
Bocșa-montană	519	314	632
Recița-română	533	328	700
Recița-montană	626	445	814
Oravița	631	451	820

2. Oravița—Jidovin—Lugoj.

Oravița pleacă	1115	—	130
Jidovin	210	—	417
Gataia	216	—	423
Lugoj	300	—	506
Oravița	533	—	511
Jidovin	833	—	739

3. Recița—Jidovin—Oravița.

Recița-montană pleacă	240	738	340
Recița-română	246	748	346
Bocșa-montană	333	849	433
Bocșa-română	358	955	500
Jidovin	423	1017	525
Fizegi	443	1040	607
Tirol	500	1058	624
Doclin	519	1123	643
Surducul-mare	531	1136	655
Forotic	551	1206	715
Comoriște	603	1219	727
Cacova	626	1248	750
Ticvaniul-mic-Greovaț	647	121	811
Maidan-Agadii	657	132	821
Oravița	717	153	841
Jidovin	730	208	855

4. Lugoj—Jidovin—Oravița.

Lugoj pleacă	1220	240	—
Gataia	328	456	—
Jidovin	510	758	—
Oravița	603	837	—
Jidovin	607	1040	500
Oravița	855	208	730

La orele de noapte (dela 600 seara până la 552 dimineața) minutele sînt subliniate.

A n u n ț .

Cele mai bune, mai moderne și mai durabile

ghete și cizme

numai la mine se pot căpăta. In magazinul meu am tot felul de ghetе, lucrate exclusiv in atelierul meu.

După comande pregătesc ghetе americane, vinătorești, ortopedе și alte feluri de ghetе.

Prețuri solide și moderate.

x-17

Cu stimă

BENEDICT CSONGĂR

Oravița.

„SENTINELA“

institut de economii și credit
ca societate pe acții

în Satul-nou (Réva-Ujfalu)

efectuește toate operațiunile de bancă și primește depuneri spre fructificare cu 5% interese, plătind institutul și darea de 10% după interese. La cerere se trimit deponenților și cecuri postale cu cari se trimit bani fără a plăti porto la poștă.

Direcțiunea.

Farmacia

„La Sf. Gheorghe“

Oravița

vis-avis de prăvălia lui R. Goldstein
în strada principală.

In farmacia mea, arangeată modern, se capătă înafară de

tot soiul de medicamente și
diferite parfumuri franceze,
engleze, pudră, săpunuri

și alte articole de tot felul atât pentru țerance, cât și pentru damele de elită.

Cu distinsă stimă

ADOLF GROS

apotecar.

„PLUGARUL“

societate pe acții din Cacova

x-12

dă

5—6%

și plătește și darea după depuneri.

Acordă împrumuturi pe obligațiuni și amortizare cu 6—7%, ear personale cu 8%. Escomptează cambii. Asigurează vite și mijlocește cumpărarea de mașini agronomice.

La

Tipografia „Progresul“

în Oravița

se capătă

totfelul de tipărituri,

cu prețuri absolut solide.

Tiparul Tipografiei „Progresul“ societate pe acții, Oravița.

Banca de asigurare

„Transylvania“

fondată la 1868, primește asigurări de viață și asigurări încontra focului și încontra grindei etc. în condiții foarte favorabile.

Valori asigurate: 105 milioane cor. — Despăgubiri plătite: 7½ milioane cor. Fonduri de rezervă: 2 milioane cor.

Informațiuni la Direcțiune în Sibii, strada Cisnădiei 5., la Agentura principală în Arad, la Agentura cercuală din Oravița și la Agenturile locale de prin diferite comune românești, reprezentate prin bărbați de ai noștri de toată încrederea.

Aviz.

Marea prăvălie
cu articole de băcănie

a institutului de băni »Plugarul«
din Cacova,

ce a stat mai înainte sub vestita firmă Toma Stanca, a trecut sub conducerea harnicului nostru negustor Gheorghe Lerca, care se va strădui a menține și ridica renumele acestei case solide românești. 3-1

America!

Plecarea: din Havre în fiecare Sîmbătă.
din Wiena în fiecare Marți.

◆ Linia franceză. ◆

Bilete de tren americane pentru orcare stațiune cu prețurile originale.

Informațiuni gratuite și franco numai prin Linia franceză.

Wien IV., Wiedner Gürtel Nr. 16.

15-8

A se observa precis adresa!

A apărut:

Bocetele românești

I. Poezia populară română

de Dr. Iosif Popoviciu, profesor

— Prețul 80 filerî. —

Se poate căpăta la Tipografia „Progresul“ în Oravița.